

КЫРГЫЗ–ОГУЗ ТАРЫХЫЙ–ЭТНИКАЛЫК БАЙЛАНЫШТАРЫ

ДОЦЕНТ. О. К. КАРАТАЕВ

Кыргыз Улуттук университети
Тарых кафедрасы

Орто кылымдардын эрте мезгилдеринен эле Кыргызстандын аймагы теги түрдүү маданияттардын, тилдик чөйрөлөрдүн /фарси, түрк, араб, кийинчерээк монгол/, ар кыл диний ишенимдердин, агымдардын кайчылашкан, синтездешкен аренасына айланган. Өлкөбүздүн аймактарынын чектери аркылуу көчмөн жана отурукташкан маданияттардын /чарбалык – маданий типтер/ чектери өткөндүгү ырас. Албетте, ушул аймактарда кошуна байырлаган элдер, уруулар менен этникалык алакалар жүргөндүгүн белгилей кетүү зарыл.

Учурда «огуз» терминин эки контекстте кароо зарыл. «Огуз» геноними орто кылымдардагы огуз – түркмөн тилдүү уруулук бирикмелерди жана бүгүнкү күндөгү түрк тилдеринин огуз бутагында сүйлөгөн элдерди /түрк, азербайжан, түркмөн, гагауз ж.б./ аныктайт. Кыргыздардын жана огуз – түркмөн урууларынын ортосундагы этникалык байланыштар биздин замандын VI – VIII кк. чейин эле башталган. Шаман динин тутунушкан огуз – түркмөн уруулары Алтай тоолорунан Сыр – Дарыянын жогорку агымдарына чейинки аймактарды байырлашкан. Тагыраак айтканда, буга бүгүнкү Кыргызстандын аймагы да кирген. Кыргыздардын огуздар менен кошуна байырлашкандыгы жөнүндө илимде абройлуу маалыматтар бар (*Джикиева, 1988: 175, 179*). Академик В. В. Бартольд огуздар Борбордук Азиядагы /Түштүк Сибирь, Монголия/ түрктөр болгонун, Орто Азияга жер которгон бөлүгү кийинчерээк «түркмөн» деп аталып калгандыгын белгилейт (*Агаджанов, 1973: 19*). Махмуд Кашгари «Диванда» /XI к./ төмөнкү маалыматтарды берет: «...Түрктөр асlyнда 20 уруу эл. Мен Румдан күн чыгышка чейинки аралыктагы мусулман ж.б. элдерди зикир чалдым. Румга жакын биринчи печенек, андан соң кыпчак, огуз, ймак, башкурт, кай, басмыл, йабаку, татар, андан соң кыргыздар жайгашкан. Кыргыздар Кытайга /Чинге/ жакын байырлашат»

(Кашгару, 1960/Т. 1:64). Автор андан ары «...Кыргыз, огуз, кыпчак, тухси, йагма, чарук, чигил тилдери таза түрк тилдери *(Кашгару, 1960/Т. 1:66)*. Огуздар – түрктөрдүн бир уруусу. Алар таза түркмөндөр. Алар 22 уруудан турушат, ар биринин өзгөчө белгиси, эн тамгалары бар» – деп жазат *(Кашгару, 1960/Т. 1:89)*.

Кыргыздар менен огуз–түркмөн урууларынын ортосундагы этникалык алакалар Түштүк Сибирь, Монголиянын аймактарынан башталып, азыркы Кыргызстандын этникалык чөйрөсүндө улангандыгы анык. Буга уруу–урук, эл аталыштарындагы /этнонимдер/, топонимдердеги, уруулук эн тамгалардагы маалыматтар, фольклордун материалдары далил боло алат. Түркмөн изилдөөчүсү С. Атанязов азыркы мезгилде бири–биринен өтө ыраакта байырлашкан эки элдин көөнө замандардагы өз ара этникалык, тилдик, маданий алакаларынын түркмөн–кыргыз этнонимдериндеги параллелдерге таянып, негиздүү пикирин айтат *(Атанязов, 1990:18)*. Автор кыргыз–түркмөн этнонимдериндеги кайталанган 163 параллель бар экендигин маалымдайт. Биз, өз кезегинде түрдүү булактардан иргелип, жыйналган кыргыз этнонимдеринин түркмөндөрдүн курамындагы этникалык аталыштар менен 175 параллели бар экендигин аныктадык. Этнонимдердин семантикасындагы, фонетикалык түзүлүштөрүндөгү окшоштуктарга негизделген көп сандагы параллель этнонимдер орто кылымдардын эрте мезгилдериндеги коңшу аймактарда байырлашкан кыргыз–түркмөн урууларынын /кыргыз жана огуз–түркмөн уруулары – О.К./ өз ара этникалык, маданий байланыштарын айгинелейт. Кыргыз фольклорчусу Т. Абдыракунов «Манас» эпосунун материалдарына таянган изилдөөсүндө кыргыз жана огуз–түркмөн этникалык байланыштарындагы кыпчак чөйрөсүнүн өзгөчө ролун бөлүп көрсөтөт. Бул жүйөлүү пикир дагы бир топ терең иликтөөлөргө муктаж.

Этникалык алакаларды төмөнкү ынанымдуу фактылар аныктаары шексиз. Кыргыздын ичкилик уруулук тобундагы канды уруусунун курамындагы «түркмөн», ал эми бүгүнкү түркмөндөрдүн уруулук курамындагы /игдир жана човдур уруулары – О.К./ «Манас» этнонимдери кызыгууну жаратары анык. Кыргыздын ичкиликтер /булгачы/ уруулук тобундагы тейит уруусунда орто кылымдардын эрте мезгилдериндеги огуз–түркмөн этникалык чөйрөсүнө таандык текрен, көклен /көкүлөн/, кызыл баш, теке, чөвдөр этнокомпоненттери бар. Аталган этнонимдер эки элдин гана уруулук курамдарынан кездешип, учурда түркмөндөрдүн эн ири урууларынын энчилүү аттары катары белгилүү *(Атанязов,*

1988:52,53,58,112). Кыргызстандын аймагындагы Акман, Арсланбап /Базар Коргон району/ топонимдери огуз – түркмөн урууларынын калтырган издерин айгинелейт. Түркмөн – салорлордун курамындагы «акман» этноними кыргыздын мундуз уруусунун курамында «акман» формасында кездешет. IX – X кк огуздардын курамында эң ири «акман», «караман» аттуу уруулук бирикмелер болгондугу белгилүү. Бүгүнкү түркмөн – шыктардын курамында «арсланбап» аттуу урук «арстандай болгон адам» дегенди түшүндүрөт (*Атаниязов, 1988:24*). Кыргызстандагы Ак – Өгүз, Жети – Өгүз, Коңур – Өгүз, Өгүз – Башы ж.б. топонимдер «Манас» дастанында чагылдырылган Өгүз – Кечүү, Өгүз – Өтмөк, Өгүз – Ашуу сыяктуу жер – суу аталыштары да этникалык алакаларды аныктаары шексиз (*Молдобаев, 1995:163*). Түркмөн урууларынын эң ирилеринен болгон эрсары уруусунун параллели кыргыздын кесек уруусунун курамынан «эрсары» формасында кездешет. Эң байыркы кыргыз этнонимдеринин бири болгон «мундуз» этникалык аталышы түркмөн – салорлордон кездешери аныкталды. Бул этнонимдер эки элдин Борбордук Азиянын /Түштүк Сибирь, Монголия/ этникалык чөйрөсү менен байланышын аныктайт. «Мундуз» этникалык аталыш катары бүгүнкү алтайлыктардын курамында да сакталып келет.

Байыркы эки этникалык бирикменин этногенетикалык байланыштарын фольклордун материалдары да ырастайт. Хива ханы Абул Гази Бахадур хандын «Түрк санжырасы» /Шежарай – и түрк/ деген эмгегинде Кыргыз легендарлуу Огуз кагандын небереси катары баяндалат (*Абул Гази, 1906:25*). Кыргыз санжыраларында: «Монгол хандан Огуз хан, Огуз хандан Дениз хан, Дениз хандан Кыргыз тарайт; Кыргыздар башкаруучусун «Энал» деп аташары маалым» – деген пикирлер бар /**Санжырачы Жаңыбай уулу Сапарбай, Уруусу баргы, 1908–жыл туулган, Алай өрөөнү, Кабылан–Көл айылы**/. Кыргыздын кыпчак уруусунун курамында «йолатан» аттуу урук бар. Йолатан – Түркмөнстандагы аймактык административдик борбор катары маалым.

«Манас» дастанында Уз хан Манастын түпкү ата – бабаларынын бири катары чагылдырылат. Санжыра боюнча Уз хан түштүгү Мисирге /Египет/, батышы Баранга (Францияга) чейинки аймакта жашаган элдерди баш ийдирип, зор империяны түзгөн улуу каган болгон. (*Манас, 1995:307*). Кыргыз этнографы И. Б. Молдобаев «Манас» дастаны боюнча изилдөөлөрүндө кыргыз – түркмөн /огуз – түркмөн/ этникалык жакындыктарын аныктаган бир топ параллелдерди келтирет (*Молдобаев, 19:159, 165*).

Абул Газинин берген маалыматтарына караганда огуз–түркмөн урууларынын орто кылымдардын эрте мезгилдериндеги мекендеген жерлери Чыгышта Ысык–Көл, батышта – Кара–Кум, түштүктө – Янгикент шаарларына чейинки аймактарды өз кучагына камтыган. Түркмөндөрдүн элдик уламыштарында легендарлуу Огуз кагандын ордосу Ысык–Көлдө жайгашкандыгы чагылдырылат (*Туркменской ССР, 1974/Т.1, 177*).

Кыргыздардын жана түркмөндөрдүн /огуз түркмөндүрдүн/ курамынан Орхон–Енисей жазма эстеликтеринде, Махмуд Кашгаринин «Сөздүгүндө», кытай жылнаамаларында, араб–фарси булактарында эскерилген, тагыраак айтканда, теги Борбордук Азияга /Түштүк Сибирь, Монголияга жамаатташ аймактар/ жана ага чектеш аймактарга таандык татар /мунгуш/ – татар /алили/, кыпчак – кыпжак /алили/, тата /солто/– татлар /арсары/, тогуз /багыш/ – докуз /олам/, чарык /кытай/–чарык /теке/, геклен /кызыл баш /тейит/ – кызыл баш /емрели/, жабагы /саруу/ – ябы /геклен/, ай тамга /саруу/ – ай тамгалы /нуратин түркмөндөрү/, үч ок /басыз/ – үч ок /емрели/, үчок тамга /канды/ – үчок /түркмөндүрдүн эн ири уруулук тобу/, мундуз – мундуз /арсары/, теке /тейит – теке /ири уруулук бирикме/, барак /адигине/ – барак /геклен/, манас /чекир саяк/ – манас /игдир/ ж.б.у.с./ этнонимдер эки элдин этникалык алакаларынын байыркы түрк дооруна башталгандыгын айгинелейт. Ошону менен бирге, төмөндө кыргыз жана түркмөндөрдүн курамына кирген монгол этнокомпоненттерине токтолбуз: ногой /черик/ – ногой /хатап/, калмак /тейит/ – калмак /ата, човдур/, герей /дөөлөс/ – гирей /теке/, меркит /дөөлөс/ – меркит /салор/, могол /оргу/ – могол–жыклар /алили/, мангыт /мунгуш/ – мангыт /арсары/, коңурат – гонурат /алили/ ж.б.у.с. Бул мисалдар эки элдин этногенезисиндеги тарыхый этаптардын окшоштугун аныктары бышык. Жогорудагы этникалык аталыштар бүгүнкү Азербайжаңдын топонимиясында да кездешет. Алар төмөнкүлөр: Кайалу /кай/, Ганлыкенд /канлы–канды/, Уйгуркенд /уйгур/, Баятлы /байат/ ж.б.

Этнонимиялык параллелдүүлүктөргө назар салганыбызда кээ бир кыргыз урууларынын түркмөндөр менен өтө тыгыз этникалык алакаларда болгондугу көрүнүп турат. Мисалы, кыргыздын тейит уруусунун курамындагы этнонимдер менен түркмөн этнонимдеринде 14, кесек уруусунун – 15, мунгуш – 19, багыш – 22, басыз – 17, сары багыш – 31, чекир саяк – 17, адигине уруулук тобу – 34 ж.б. параллелдер аныкталды. Төмөндө этникалык, тарыхый байланыштарды айгинелеген кыргыз –

түркмөн/огуз – түркмөн/этнонимиясындагы параллелдүүлүктөрдүн жалпы тизмеси берилди:

Кыргыз /жетиген/ – кыргылы /мукры/¹, чарык /кытай/ – чарык /геклен/, бөрү /адигине/ – бери /теке/ногой/черик, кытай – ногай /хагап/, кудайкул /черик/ – кудайкулы /емрели/, дербиш /жетиген/ – дарвиш /емрели/, текең /тейит/ – текрен /арсары/, калмак /тейит, багыш / – галмык /ата, емрелеи, геклен/, геклең /тейит/ – геклен /ири уруулук бирикме/, кэлдар /тейит/ – кэл //кяллар /баят, емрели/, баят /тейит/ – баят /түркмөндөрдөгү ири уруулук аталыш/, кашка /басыз, тейит, кыпчак/ – гашка /арсары/, кызыл баш /тейит/=гызыл баш /арсары, емут, ата/, жиндилер /мунгуш/ жыңлы /арасры, олам, тере, сарык/, кесек /ири уруунун аталышы/ = алты кесек /човдур/, алтынчы /кесек/= алтылар /арсары/, аталар /тейит, кесек/ = ата /ири түркмөн уруусу/, абыл /тейит/= авыл /олам/, беклер /тейит/ = беглер /алили, арсары/, эрсары /тейит/ = арсары /ири уруулук аталыш/, көн көчөк /тейит/ = көчөк /емрели/, карга /кесек, моңодор/= гарга /ата, геклен/, кызыл аяк /кесек/ = гызыл аяк /арсары/, кызыл баш /кесек, кыпчак/ = гызыл баш /теке, геклен, арсары, човдур/, падар /кесек/ = геклен, ай тамга /саруу, дөөлөс/ = айтамгалы /нуратиндик түркмөндөрдө/, герей /дөөлөс/ – гирей /теке, арсары, геклен/, карынчы /дөөлөс/= карынлар /теке/, кош тамга /дөөлөс/ = гош тамгалы /нуратиндик түркмөндөрдө/, меркит /дөөлөс/ = меркит /салор/, бабачал /бостон/ = бабачал /емут/, батыр /басыз, бостон, мунгуш/ = батыр /арсары/, каржаады /бостон/ = гаржав /арсары/, орустар /жедигер/ = орус /олам, емут, салыр/, сазан /бостон/ = сазанда /емрели/, сары /мунгуш/ = сары /арсары, емрели, салыр теке/, мангыт /мунгуш/ = мангыт /арсары/, казак /казак, мунгуш, солто/ = газак /аневли, арсары, баят, сарык/, арык /мунгуш, бугу/ = арык /арсары, емут, ата, теке/, кара моюн /жетиген, мунгуш/, гара /арсары/, жаныбек /мунгуш, жетиген, бугу/ = жаныбек /сарык/, түмөн /мунгуш/ = түмөн /теке/, багачы /мунгуш/ = багажа /ата, теке, сарык/, кыпчак /гышжак /алили/, жарты баш /кыпчак/ = жарты /салыр/, омонок /кыпчак/ = аманек /эсти/, кабыл /кыпчак/ – габыл /теке/, сурнай /кыпчак/ = сурнай /теке/, парча /кыпчак/ = парча /човдур/, тогуз /кыпчак/ = тогуз /олам/, чычвас /кыпчак; мунгуш/ = чычмач /нуратиндик түркмөндөрдө/, кара тон /жедигер/ = кара

¹ Параллелдүүлүктөрдө кыргыз этнонимдери биринчи, түркмөн этнонимдери экинчи катарда берилди. – О.К.

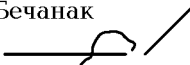

ичмек /теке/, кулжабай /жедигер/ = гулжабай /сарык/, баянды /жедигер/ = баяндур /баяндур, геклен/, нияз жедегер, сары багыш/ = нияз /геклен/, садык /жедигер, басыз/ = сыдых /сарык/, монгол /багыш/ = монгол /алили/, ак көйнөк /багыш/ = ак гөйнөк /емут, алили/, көк моюн /багыш/ = көк боюн /теке, ахал/, сапалак /мундуз, багыш/ = сабалак /салыр/, сопу /багыш/ – сопы, ата, шых, емут, баят/, атаке /багыш, адигине, кытай, атаке /арсары/, торук /багыш/ – торук емут/, черик /багыш/ = черикли /нуратин түркмөндөрү/, битике /багыш/ = битик /хыдырлы/, ажыбек /багыш, конурат, солто/ = ажыбек /геклен/, торгой /жетиген, саруу/ = торгой /арсары, сарык/, чагыр /азык/ – чагыр /арсары/, жабагы /саруу/ – ябы /геклен/, карагул /чериик/ = гарагул/, сүйүндүк /кыпчак/ = сөйиндик /теке/, эрдене /жедигер/ – ерден /сарык/, сейит /багыш, саруу/ = сейит /аневли/, иса /багыш, мунгуш/ = иса /ата, салыр/, түктүү курт /саруу/ = гурт /сарык, салыр, шых/, кызыл курт /дөлөс/ = сарык, салыр, шых/, чаян /саруу/ = чаянлы /салыр/, балыкчы /саруу/ = балыкчы /арсары, емрели/, шекер/саруу, кытай/ = шекерек /арсары/, чокой /жетиген/ = чокай /эсги/, ит эмген /жетиген/ – ит эмен /теке/, кутгук /конурат, кушчу/ = гутлы /теке/, түлкү /конурат, солто, сары багыш/ = тилки /теке, емрели/, карагатай /конурат/ = гарга /ата, емрели, теке/, токтомуш /басыз, конурат/ = тогтамыш /геклен, текрен/, керки тамга /басыз, саяк/ = кетки /теке/, каман /басыз/ – чочкалар /саятлы/, карагана /басыз/ = гарагана /мукры/, тайчы /басыз/ = тайчы /эсги/, бакты /басыз, кытай/, = багты /карадашлы/, ашыр /арсары/, темир /арсары/, темир /басыз, бугу/ – темир /арсары/, чотур каман /басыз/ = чотыр /човдыр/, кара чолок /басыз/ – чолок /арсары, салыр/, абдулла /басыз/ = абдила /арсары/, итыман /басыз/ = итэмен /теке/, сары күчүк /басыз/ = гүжүк /арсары, емут, теке/, бөгөжү /кытай/ = багажы /ата, болку /кытай/ = болко /олам/, тогалак баш /кытай/ = тогалак /теке, човдур/, чарык /кытай/ = чарых /геклен, нохурли, теке/, чотон /кытай/ = чотан /теке/, кушчу сол канаттагы ири уруу/ = гушчу /арсары, абдал/, сакалды /кушчу/ = сакаллы /арсары, емут/, мундуз /сол канаттагы ири уруу/ = мундуз /арсары/, акман /мундуз/ = акман /салыр/, зулум /мундуз/ = сулум /ата/, шердар /мундуз/ = шердат /емут/, кармыш /мундуз/ = гармыш /ата/, өтөмүш /мундуз/ = утамыш /теке/, манас /мундуз, чекир саяк/ = манас /игдир, човдур/, муса /мундуз/ = муса /ата, салыр/, жамгырчы /мундуз/ = ягмырчы /хагап/, шүкүр /адигине, бугу, мундуз/ = шүкүр /ата/, кедей /бугу, чекир саяк/ = гедай

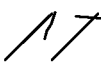

/хожалы/, эгизей /бугу/ = эгизли /арсары/, ит бок /бугу/ = ит /теке/, аюуке /сары багыш/ = айы /илили, геклен, нохурли/, жантай /сары багыш/ = жантай /сарык/, таздар /сары багыш, адигине/ = даз /емрели, салыр, теке/, атамат /сары багыш/ = атамат сарык, томолок /сары багыш/ = геклен, човдур, бай /сарыбагыш/ = бай /арсары, емут, ата/, ак кулак /сары багыш/ = ак кулак /арабачы/, абдрахман /сары багыш, адигине/ = абдрахман /нохурли/, чала манап /сары багыш/ = чала /алили, сарык, теке/, субан /кыпчак, сары багыш/ = суван /арсары, абдал/, чекир саяк /оң канаттагыри уруу/ = чекир /емрели, геклен, салыр, сарык/, тайлак /чекир саяк/ = тайлак /баят/, чал /чекир саяк/ = чал /баят, емут, теке/, коңур уулу /чекир саяк/ = гонурлу /арсары/, котон /чекир саяк/ = готан /алили/, сокучу /чекир саяк/ = сокы /човдур/, монолдор /оң канаттагы ири уруу/ = моголжыклар /алили/, чолок /туума монолдор/ = чолак /арсары, теке/, туума тукум /найман/ = тугум /ата/, бакы /монолдор, бөрү/ = бакы /нохурли, емрели/, үч урук /монолдор/ = үч урук /сарык, теке/, тежик /суу мурун/ = тезики /геклен/, ажы /солто/ = ажы /сарык/, тата /солто/ = татлар /арсары, геклен/, кара мерген /солто/ = гара мерген /сарык/, теке /солто/ = теке /түркмөндөрдөгү ири уруулук бирикме/, жалайыр /солто/ = жалайир /алили/, дувана /саяк/ = дивана /арсары/, ак тери /саяк/ = ак дери /арсары/, ала көз /саяк/ = ала гөз /теке/, сарык /саяк/ = сарык /емрели/, тагай /саяк/ = тага /арсары/, сарва /адигине/ = сарванлы /емрели/, абыш /адигине/ = абыш /арсары/, барак /адигине/ = барак /геклен, емрели, нуратин түркмөндөрү/, атабай /адигине/ = атабай /емут/, гедей /адигине/ = гедей, ходжалы/, чала баш /адигине/ = чала баш /чандыр/, карча /адигине/ = каржа /арсары/, котурак /адигине/ = готур /теке/, чалдар /адигине/ = чаллар /емрели, теке, човдур/, кырк /адигине/ = гырык /геклен, емрели, теке/, коңур /адигине/ = коңур /теке/, назаркул /адигине/ = назаркулы /геклен/, каратай /тейит/ = гара тайлы /емут/, молдо /черик/ = молло /емрели/, жакып /черик/ = якуп /ата/, арстанбек /черик/ = арслан /алыр/, чала /дөөлөс/ = чала /алили/, токой /бостон/ = тогой /хатап/, оvez /кыпчак/ = оvez копек /салыр/ ж.б.

Этникалык алакаларды уруулук эн тамгалардагы окшоштуктар да аныктайт. Уруулук эн тамгалар тотем сыяктуу эле уруу-уруктардын, этникалык топторду бирин экинчисинен айырмалоочу атрибуттар катары кызмат кылуу менен бирге, этникалык мүнөздөгү маанилүү булак катары кызмат кылат. Тамга – мамлекеттик жана уруулук бирикмелер денгээлиндеги маанилүү

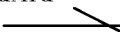

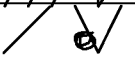

КЫРГЫЗ–ОГУЗ ТАРЫХЫЙ–ЭТНИКАЛЫК БАЙЛАНЫШТАРЫ

иштерде, жалпы уруулук /мамлекеттик – О.К./ менчиктеги байлыкка, төрт түлүк малга белги коюуда пайдаланылып, көз каранды эместиктин, өз аддынчалыктын белгисин аныктап турган. Көчмөндөр көз каранды эместиктин атрибуту – уруулук тамгалардын менчикти, көз каранды эместикти аныктаган уруулук тамгага өтө ыйык нерсе катары мамиле жасашкан. Төмөндө кыргыз, огуз – түркмөн жана байыркы огуз урууларынын эн тамгаларындагы параллелдер берилет:

Кыргыз уруулук эн тамгалары	Түркмөн уруулук эн тамгалары /Г.И.Карповдун маалыматтарынын негизинде/	Байыркы огуз урууларынын эн тамгалары /М.Кашгаринин «Дивандагы» маалыматтары, XI к./
Кош тамга Х /мунгуш/	Х атанак /теке/	Х Бегтили
Бөрү тамга /бөрү/ 	Тере отыр /теке/	Кынык
Төгөрөк тамга /баарын/	Саплы тегележ /теке/	Бечанак
Кош тамга // /мунгуш/	// /теке/ Коңур	
Сурма тамга / /чекир саяк/	/ Бир алип /теке/	Кайыг V
Жагалмай тамга /черик/	 Бир элип /теке/	Кынык
Кашка тамга /саруу/ 	Ушак /йомуг/ 	Байундур
Жогору тамга Т	Т Тилька	

/кытай/		/йомут/	
Кушчу тамга ○	○	Ходжа /йомут/	
/Кушчу /			
Көөкөр тамга		Нохурли	
/саруу/		/уруулук/	
Төөлөс тамга		Кичи ага /салыр/	Жуваддар
/төөлөс/			
Мундуз тамга /		Бече /емут/	
/мундуз/			
Керки тамга		Атабай	
/басыз/		/емут/	
Ай тамга	 	 Кичи ага /салор/	Жуваддар
/солто, саруу/			
Алакчын тамга		Бага	ΛV Тутырка
/саруу/		/йомут/	
Тата тамга		Элип	Баят
/солто/		/теке/	
Керки тамга		Элип	Афшар
/саяк/		 Теке	
Азык тамга		Бир элип	
/азык/		/теке/	

**КЫРГЫЗ-ОГУЗ ТАРЫХЫЙ-ЭТНИКАЛЫК
БАЙЛАНЫШТАРЫ**

Багыш тамга □ /багыш/	□ Сарык /уруулук тамга/	Жепни
Кара багыш тамга □ /адигине/	Багаджа □ /теке/	Эймур
Куу сөөк тамга /монолдор/ 	Ак даш аяк /теке/ 	Бегтили
Үчөк тамга /канды/ 	Канджик /теке/	Салгур
Өйдө чекти тамга /саяк/ 	Бир элип /теке/ 	Баят
Босого тамга /саруу/ 		Игдир
Алакчын тамга /саруу/ 	Λ Бага	Йыва
Маматберек тамга /саяк/ 		 Баят
Ак тери тамга /саяк/ 		Язгыр
Алакчын тамга /саруу/ 		Төгар
Төгөрөк тамга /баарын/ 		Эймур

Жогорудагы келтирилген маалыматтар, айрым изилдөөлөрдүн жыйынтыктары байыркы жана орто кылымдардагы кыргыз-огуз этникалык терең алакаларынан кабар берип турат. Кыргыздардын этникалык тарыхын, этногенезисин иликтөөдө огуз этнокомпоненттеринин өзгөчө ролун белгилей кетүү зарыл.

ПАЙДАЛАНЫЛГАН АДАБИЯТТАР

- АБУЛ ГАЗИ., (1906), **Родословное древо тюрков. Сочинение Абуль-Гази, хивинского хана** / пер. и предисл. Г. С. Саблукова/, Казань.
- АГАДЖАНОВ С. Г., КАРРЫЕВ А., (1973), **Основные проблемы этногенеза туркменского народа**, М.
- АТАНИЯЗОВ С., (1988), **Словарь туркменских этнонимов**, Ашхабад.
- АТАНИЯЗОВ С., (1990), **Этнонимы в туркменском языке** // Автореферат докт. дисс..., Ашхабад.
- ДЖИКИЕВА А., **Этнокультурные связи туркмен с соседними народами по данным исторических преданий // Вопросы советской тюркологии**, Ашхабад, 1988.
- История Туркменской ССР**, Т.1, Ашхабад, 1974.
- КОШГАРИЙ МАХМУД., (1960), **Туркий сузлар девону**, /С. Муталибовдун которуусунда/, Тошкент.
- МАНАС: **Энциклопедия**, Т.2, Бишкек, 1996.
- МОЛДОБАЕВ И. Б., (1995), **«Манас»-историко-культурный памятник кыргызов**, Бишкек.